

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра теорії і методики початкової освіти

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

НАВЧАЛЬНЕ КРАЄЗНАВСТВО У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

підготовки бакалавра

Силабус освітнього компонента «Навчальне краєзнавство у початковій школі» підготовки бакалавра.

Розробник: Буднік С. В., доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної/освітньо-наукової/освітньо-творчої програми:

Вітюк В.В.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти

протокол № 10 від 04 лютого 2026 р.

Завідувач кафедри:

Пріма Р.М.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	01 Освіта/ Педагогіка 013 Початкова освіта Початкова освіта Перший (бакалаврський) рівень Вищої освіти На базі ОС «молодший бакалавр» (ОКР «молодший спеціаліст»)	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 3
		Семестр 6-ий
		Лекції 10год.
		Практичні (семінарські) 20 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лабораторні -
	Індивідуальні -	
Мова навчання: українська		Самостійна робота - 109год.
		Консультації – 11 год.
		Форма контролю: залік

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: Буднік Світлана Василівна

Науковий ступінь: кандидат педагогічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

Контактна інформація: akva_svitlanka@ukr.net

Дні занять розміщено на <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

Анотація курсу: *Силабус вибіркового освітнього компонента «Навчальне краєзнавство у початковій школі» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти бакалаврського рівня.* Курс спрямований на підготовку майбутніх учителів до використання краєзнавчого матеріалу в освітньому процесі початкової школи, формування у молодших школярів цілісної картини світу через пізнання рідного краю.

Методологічною основою освітнього компонента є Державний стандарт початкової освіти (2018 р.), проект Державного стандарту початкової освіти (2025 р.), Концепція Нової української школи (2018 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р. зі змінами 21.08.2025 р.), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р. зі змінами 21.08.2025 р.), Закон України «Про вищу освіту» (2017 р. зі змінами 21.08.2025 р.), Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024 р.).

Мета освітнього компонента: формування у здобувачів вищої освіти компетентностей щодо організації краєзнавчої роботи в початковій школі, методології проведення екскурсій, використання місцевого матеріалу на уроках курсу «Я досліджую світ» та в позакласній роботі; туристсько-краєзнавчі пізнавальні подорожі рідним краєм; безпосередньої участі у збиранні та узагальненні краєзнавчого матеріалу та його презентації.

Soft skills. Інформаційно-цифрова грамотність: здатність знаходити, аналізувати та використовувати краєзнавчу інформацію з цифрових джерел, створювати мультимедійний контент для презентації результатів досліджень. Вміння працювати в команді; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади краєзнавства						
Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання навчального краєзнавства у початковій школі.	15	1	2	11	1	УЮ – 2 б. РК – 3 б.
Тема 2. Вивчення нормативно-правової бази та джерел краєзнавства.	15	1	2	11	1	УЮ – 2 б. РК – 3 б МППВПР/ЗД-2б.
Тема 3. Віртуальна екскурсія та методика краєзнавчих досліджень.	15	1	2	11	1	УЮ – 2 б. РК – 3 б.
Тема 4. Диджиталізація краєзнавства: QR-коди, Google Maps, застосунки.	14		2	11	1	УЮ – 2 б. РК – 3 б.
Тема 5. Історичне та географічне краєзнавство рідного краю (на прикладі Волині).	16	2	2	11	1	УЮ – 2 б. РК – 3 б МППВПР/ЗД-3 б.
Разом за модулем 1	75	5	10	55	5	30 б.
Змістовий модуль 2. Методика організації краєзнавчої роботи в початковій школі						
Тема 6. Краєзнавчий принцип у навчанні освітньої галузі «Я досліджую світ».	14		2	11	1	УЮ – 2 б. РК – 4 б.
Тема 7. Методика проведення навчальних екскурсій та краєзнавчих подорожей.	16	2	2	11	1	УЮ – 2 б. РК – 4 б.
Тема 8. Використання цифрових ресурсів та ІТ у навчальному краєзнавстві.	15	1	2	11	1	УЮ – 2 б. РК – 4б.
Тема 9. Методи краєзнавчих досліджень у початковій школі. Підсумковий проєкт: «Авторський краєзнавчий путівник для молодшого школяра».	15	1	2	11	1	УЮ – 2 б. РК – 6 б.
Тема 10. Кейс-стаді: родинні дерева та родовід. Створення інтерактивної карти визначних місць регіону.	15	1	2	10	2	УЮ – 4 б. РК – 5 б. МППВПР/ЗД-5 б.
Разом за модулем 2	75	5	10	54	6	40 б.
Види підсумкових робіт (контрольна робота)						30 балів
Всього годин/Балів						Бал
						100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

1. Завдання для самостійного опрацювання.

Методи та інструменти навчання.

Інтерактивні лекції: з використанням візуалізацій та сторітелінгу. Метод проектів: створення індивідуальних лонгвідів про свій край. Експедиції: (за можливості) виходи до місцевих пам'яток. Цифрові інструменти: Canva (для буклетів), Padlet (для збору матеріалів), Google Earth.

** Форми оцінювання: усна (У), письмова (П).

*** Методи оцінювання: УІО/ПІО – усне/письмове індивідуальне опитування, УФО/ПФО – усне/письмове фронтальне опитування, Т – тестування, МКР – модульна контрольна робота, МПК – метод програмованого контролю, МППВПР/ЗД – метод практичної перевірки вправ/завдань, МСК – метод самоконтролю, МСО – метод самооцінки.

IV. Політика оцінювання

Навчальні досягнення здобувачів освіти оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, на підставі результатів виконання всіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру: аудиторної роботи під час лекційних, практичних, лабораторних занять, самостійної роботи, виконання ІНДЗ тощо.

Поточна оцінка – це сума балів, які отримує здобувач освіти за поточну роботу з відповідних тем освітнього компонента. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначає силабус освітнього компонента. Результати поточного контролю знань здобувачів освіти вносяться до журналу обліку роботи академічної групи і враховуються під час виставлення підсумкового балу з ОК.

Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач освіти за поточну навчальну діяльність, становить **100 балів**

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти під час аудиторних (практичних) занять

К-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5	Здобувач/здобувачка освіти засвідчив/-ла осмислене розуміння теоретичних і практичних положень, матеріал висвітлює правильно, чітко, логічно, послідовно. Здобувач/здобувачка освіти вільно оперує науковою термінологією, системно усвідомлює нові для нього/неї факти, поняття, терміни, аргументовано висловлює власну думку, використовуючи основну та додаткову літературу, матеріали вебінарів, тренінгів, досвід учителів початкових класів. Здобувач/здобувачка освіти володіє загальними та спеціальними компетентностями, уміє їх застосовувати в нестандартних педагогічних ситуаціях. Знання, вміння, навички, компетентності здобувача освіти/здобувачки освіти відповідають очікуваним результатам навчання.
4	Здобувач/здобувачка освіти володіє системними знаннями, вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, добре володіє термінологією, опрацював/-ла основну та додаткову рекомендовану літературу, вміє аналізувати, встановлювати суттєві зв'язки між явищами та фактами, наводити власні приклади, робити висновки. Відповідь в цілому логічно обґрунтована, повна, проте наявні окремі несуттєві помилки, неточності. Практичні завдання виконано на достатньому рівні.
3	Здобувач/здобувачка освіти виявляє часткове розуміння основних положень теоретичного матеріалу, нездатний/-а до обґрунтування та аргументації відповіді, недостатньо володіє категорійним апаратом, не використовує додаткову літературу. Практичні завдання виконано, проте наявні помилки, неточності.
2	Здобувач/здобувачка освіти має фрагментарні знання, здатний/-а відтворити меншу частину навчального матеріалу, під час відповіді припускається суттєвих фактичних помилок. Практичні завдання виконано, проте наявна значна кількість помилок і неточностей.
0	Здобувач/здобувачка освіти не володіє навчальним матеріалом, не розуміє змісту теоретичних питань і практичних завдань.

V. Підсумковий контроль

Із вибіркових освітніх компонентів форма контролю – залік. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом.

Питання, завдання заліку.

I. Теоретичний блок (Питання для перевірки знань).

1. Концептуальні засади краєзнавства. Визначте мету та ключові завдання навчального краєзнавства в контексті Нової української школи (НУШ).
2. Об'єкти вивчення. Класифікація об'єктів краєзнавства (природні, історичні, етнографічні, архітектурні) та їх освітній потенціал.
3. Принцип регіональності в освіті. Обґрунтуйте необхідність врахування місцевого контексту при вивченні інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
4. Нормативно-правова база. Огляд основних документів, що регламентують краєзнавчу та туристичну роботу з молодшими школярами в Україні.
5. Джерела краєзнавчих знань. Дайте характеристику картографічним, архівним, усним та речовим джерелам.
6. Класифікація видів краєзнавства. Чим відрізняється державне, громадське та навчальне краєзнавство?
7. Етнографічне краєзнавство. Методика ознайомлення учнів з народними промислами, побутом та традиціями рідного краю.
8. Історичне краєзнавство. Особливості формування у молодших школярів уявлень про історичний час і простір на прикладі історії своєї громади.
9. Екологічний аспект. Роль краєзнавства у формуванні екологічної відповідальності та любові до природи рідного краю.
10. Літературно-мистецьке краєзнавство. Шляхи популяризації творчості видатних земляків (письменників, художників, музикантів) серед дітей.
11. Методика роботи з архівними документами. Як адаптувати складні історичні факти та копії документів для сприйняття учнями 1-4 класів.
12. Топоніміка як джерело знань. Значення вивчення походження назв міст, сіл, річок та вулиць рідної місцевості у початковій школі.
13. Форми позакласної роботи. Охарактеризуйте роботу краєзнавчих гуртків, клубів та проведення «тижнів краєзнавства».
14. Безпека життєдіяльності. Вимоги до організації та проведення краєзнавчих прогулянок і екскурсій (інструктаж, супровід, вибір маршруту).
15. Напрями краєзнавчої роботи. Охарактеризуйте особливості історичного, природничого, літературного та мистецького краєзнавства в початковій ланці.
16. Методи краєзнавчих досліджень. Як адаптувати наукові методи (спостереження, опис, інтерв'ю) для учнів 1-4 класів?
17. Екскурсія як основна форма краєзнавчої роботи. Назвіть етапи підготовки та методику проведення навчальної екскурсії. Як поєднати віртуальні екскурсії з практичними завданнями в НУШ?
18. Краєзнавчий куточок та музей закладу освіти. Значення музейної педагогіки у вихованні патріотизму та національної ідентичності молодших школярів.
19. Цифрові технології в краєзнавстві. Використання віртуальних екскурсій, інтерактивних карт та QR-кодів у вивченні рідного краю.
20. Які цифрові сервіси найкраще підійдуть для створення краєзнавчих квестів?
21. Охорона пам'яток природи та культури рідного краю. Роль учителя у залученні учнів до природоохоронної та пам'яткоохоронної діяльності.
22. Інтеграція краєзнавчого матеріалу. Як поєднувати краєзнавство з уроками мовно-літературної, математичної та технологічної освітніх галузей?

II. Практичний блок (завдання для перевірки вмінь).

1. Розробка маршруту: Складіть план-конспект краєзнавчої екскурсії «Вулицями рідного міста/села» (вказіть мету, об'єкти показу та завдання для учнів).
2. Дидактичне проєктування: Розробіть фрагмент уроку «Я досліджую світ» (на вибір) з використанням місцевого матеріалу (легенди, статистичні дані регіону, особливості флори чи фауни).
3. Методична копілка: Підберіть 3-5 народних ігор, характерних для вашого регіону

- (наприклад, Волині), та опишіть методику їх використання на перервах або уроках фізкультури.
4. Проектна діяльність. Сформулюйте тему та завдання для короткострокового навчального проекту (наприклад: «Скарби бабусиної скрині», «Славетні земляки», «Екологічна стежка школи»).
  5. Аналіз підручників. Проаналізуйте один із підручників для початкової школи (на вибір) щодо наявності та достатності краєзнавчого контенту.
  6. Картографічне моделювання. Складіть «Карту скарбів» вашої місцевості для учнів 2-го класу (позначте 5-7 найважливіших об'єктів за допомогою піктограм).
  7. Розробка QR-квесту: опишіть алгоритм створення навчального квесту шкільним подвір'ям або прилеглим парком із використанням QR-кодів.
  8. Створення візитівки: Підготуйте коротку презентацію-візитівку свого рідного населеного пункту (або району), орієнтовану на дитячу аудиторію.
  9. Проектування уроку. Складіть план фрагмента уроку на тему «Тварини/Рослини нашого краю, що занесені до Червоної книги».
  10. Інтерв'ю з «легендою»: Підготуйте перелік із 5-7 запитань для зустрічі учнів із відомою особистістю вашого краю (ветераном, майстром народної творчості, волонтером).
  11. Методика «Сторітеллінг». Напишіть коротку казку або повчальну історію, в основу якої покладено реальну історичну подію вашого регіону.
  12. Віртуальна мандрівка. Складіть перелік посилань та короткий план проведення віртуальної екскурсії до одного з музеїв України (або краєзнавчого музею вашої області).
  13. Створення експозиції. опишіть концепцію створення «Міні-музею однієї речі» в класному кабінеті (наприклад, музей рушника, старовинної іграшки тощо).
  14. Робота з фольклором. Доберіть 5 місцевих прислів'їв, приказок або загадок та розробіть вправи на їх основі для уроку мови.
  15. Екологічна акція. Розробіть сценарій та план реалізації екологічного проекту (наприклад: «Збережемо малі річки нашого краю» або «Годівничка для птахів нашої вулиці»).
  16. Аналіз медіаресурсів. Проаналізуйте статтю з місцевої газети або пост у соцмережах громади та оцініть, як цей матеріал можна використати на уроці.
  17. Дидактична гра. Розробіть авторську настільну або рухливу гру краєзнавчого спрямування (наприклад, лото «Символи мого міста» або доміно «Видатні постаті Волині»).

Тестові завдання (приклади).

1. Принцип краєзнавства в освіті передбачає навчання:

- А) Від абстрактного до конкретного;
- Б) Від відомого (близького) до невідомого (далекого);
- В) Від теорії до практики.

2. До природничого краєзнавства належить вивчення:

- А) Рельєфу, водойм, клімату місцевості;
- Б) Життєвого шляху видатних поетів регіону;
- В) Генеалогічного дерева родини учня.

3. Основним методом збору усних джерел є:

- А) Експеримент;
- Б) Інтерв'ювання (бесіда з довгожителами);
- В) Картографування.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	

60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Буднік С.В. Методичні рекомендації до практичних робіт з «Основ природознавства» (ботаніка) спеціальності 013 Початкова освіта. Луцьк: ФОП Мажула Ю.М., 2024. 28 с.
2. Буднік С.В. Методичні рекомендації до практичних робіт з «Основ природознавства» (зоологія) спеціальності 013 Початкова освіта. Луцьк: ФОП Мажула Ю.М., 2024. 29 с.
3. Буднік С.В., Колосок А.М. Основи акваріумістики та аквадизайну: навчальний посібник. Луцьк, 2024. 174 с. (Гриф рекомендовано до друку вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки; протокол № 16 від 25.11.2024 р.; власний внесок 50 %; 6,8 а.а.). URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/25997>
4. Буднік С.В., Потапчук В. Д. Пошуково-дослідницька робота з палеонтологічного краєзнавства: навчальний посібник. Луцьк, 2024. 160 с. (Гриф рекомендовано до друку вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки; протокол № 16 від 25.11. 2024 р.; власний внесок 75 %; 8,02 а.а.). URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/25998>
5. Коцун Б.Б., Коцун Л.О., Остапчук В.А. Природа Волині: навчально-методичний посібник. Луцьк : Друк ПП Іванюк В.П., 2021. 128 с.
6. Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87). URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
7. Електронна бібліотека підручників: <http://studentam.kiev.ua/>
8. Коцун Б. Б., Коцун Л.О. Вивчення рослин свого краю у гуртковій роботі. Авторська програма та методичні рекомендації до проведення занять. Луцьк: Друк П П Іванюк В.П., 2021. 44 с. Авторський внесок – 0,91 др. арк.

Додаткова

9. Андрусенко І., Котелянець Н., Агєєва О. Особливості реалізації змісту інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах Нової української школи URL: http://gramota.kiev.ua/pdf/ja_doslid_sviv.pdf (дата звернення: 09.01.2026).
10. Буднік С.В., Бартків О.С. Виховання дослідницької суб'єктності здобувачів освіти у гуртковій роботі : навчально-методичний посібник Луцьк : Вежа-Друк, 2023.188с.
11. Колосок А. М., Буднік С. В. Теоретичні аспекти соціально-педагогічного проєктування. *Humanitas*. 2022. № 5. С. 27-34. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.5.4>
12. K. V. Sukhomlin*, M. O. Zinchenko*, O. P. Zinchenko*, V. S. Tepluk*, Y. V. Biletskyi*, V. V. Ivantsiv*, M. G. Biletska*, L. V. Buslenko*, V. V. Ivantsiv**, S. V. Budnik* The biology of *Simulium erythrocephalum* and *S. chelevini* (Diptera, Simuliidae): Morphological, ecological and molecular data *Biosystems Diversity* 2022, 30 (1). С. 3-11. doi: 10.15421/012201 <https://ecology.dp.ua/index.php/ECO/article/view/1129/1085>
13. Остапйовська І. І., Буднік С. В. Формування культури інформаційної діяльності молодших школярів засобами національно-патріотичного виховання при вивченні природничої та математичної галузей. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький : Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2025. Вип. 220. С. 357–362. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-220-357-362> ; URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/2386>

Інтернет-ресурси

14. «Музеї України просто неба» (вебпортал віртуальних турів) – для організації віртуальних подорожей.
15. Google Arts & Culture (колекції українських музеїв) – для демонстрації артефактів.
16. Електронні ресурси обласних краєзнавчих музеїв (зокрема Волинського краєзнавчого музею) – джерельна база для самостійної роботи.
17. LearningApps / Padlet – інструменти для створення інтерактивних краєзнавчих вікторин та стрічок часу.
18. Освітній сайт «Шкільна освіта». URL: <http://www.school.edu-ua.net/> (дата звернення:

09.01.2026).

19. Всеукраїнський шкільний портал. URL: <http://www.school.ed.net.ua/> (дата звернення: 12.01.2026).
20. Освітній сайт «Освітнянська мережа України». URL: <http://www.ednu.kiev.ua/> (дата звернення: 12.01.2026).
21. Міжнародний освітній фонд ім. Ярослава Мудрого. URL: <http://www.ymf.kiev.ua/> (дата звернення: 12.01.2026).
22. Острів знань. Освітній портал. URL: <http://ostriv.in.ua/> (дата звернення: 12.01.2026).
23. Онлайн-тестування у школі: нові можливості сучасного вчителя. URL: <https://naurok.com.ua/rozvitok-piznavalno-aktivnosti-uchniv-pochatkovih-klasiv-na-urokah-ukrainsko-movi-63859.html> (дата звернення: 12.01.2026)

